

Bureauonderzoek naar de
archeologische waarde van het
plangebied Keucheniusstraat,
gemeente Huizen

Colofon

Bureauonderzoek naar de archeologische waarden van het plangebied Keucheniusstraat, gemeente Huizen

Opdrachtgever: Gemeente Huizen
Titel: Bureauonderzoek naar de archeologische waarde van het plangebied Keucheniusstraat, gemeente Huizen
Status: Concept
Datum: 12 maart 2009
Projectnummer: 50218
Auteur: Drs. C.L. Nyst
Senior-archeoloog: Drs. G.P. Alders
Illustraties: Cultureel Erfgoed Noord-Holland, tenzij anders vermeld

Autorisatie:

11-05-2009

Datum:

ISSN: 1871-398X

© Stichting Cultureel Erfgoed Noord-Holland, Haarlem, 2009

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

De Stichting aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Cultureel Erfgoed Noord-Holland
Postbus 205
2000 AE Haarlem

Telefoon: (023) 553 14 98
Fax: (023) 531 84 36
Email: info@cultureelerfgoednh.nl
Internet: www.cultureelerfgoednh.nl

Samenvatting

In de gemeente Huizen worden in de toekomst drie plangebieden ontwikkeld. Dat vormde de aanleiding voor dit bureauonderzoeksrapport dat betrekking heeft op de drie plangebieden in het historische centrum van Huizen. Dit rapport betreft het plangebied Keucheniusstraat.

Momenteel staan op het plangebied winkels met een parkeerkelder, een tuincentrum en een deel waar voorheen een kaaspakhuis met kelders stond, ligt braak. Alle bebouwing wordt gesloopt ten behoeve van de uitbreiding van het winkelcentrum en een parkeerkelder die bijna het gehele plangebied beslaat.

Om na te gaan wat de kans is dat er archeologische resten in de bodem van het plangebied liggen, is een archeologisch bureauonderzoek gedaan. Om een betrouwbare verwachting te kunnen uitspreken is niet alleen het plangebied bestudeerd, maar ook de omgeving van het plangebied, bestaande uit de historische kern van Huizen.

Binnen de grenzen van het onderzoeksgebied (dat is de historische kern van Huizen) zijn geen archeologische vondsten gemeld in de landelijke database, ook is er nooit definitief archeologisch onderzoek, zoals een opgraving, geweest. De historische kern ligt op de flank van een stuwwal, wat voor mensen altijd een aantrekkelijke plek is geweest om te wonen. Op oude kaarten die zijn geraadpleegd blijken de plangebieden inderdaad vanaf de 19^e eeuw intensief bewoond te zijn. Het is niet bekend tot wanneer deze bebouwing precies teruggaat. Daarnaast is het mogelijk dat er bewoning is geweest vanaf de Oude Steentijd (Paleolithicum). Daarom adviseren wij voor het plangebied verkennend booronderzoek te doen. Waar mogelijk raden wij aan aansluitend het onderzoek te intensiveren door karterend booronderzoek te doen.

Inhoudsopgave

1. Administratieve gegevens	5
2. Inleiding	7
3. De huidige situatie en voorgenomen ontwikkelingen in de plangebieden	9
4. Historisch gebruik en landschappelijke ontwikkeling in het onderzoeksgebied ...	11
5. De bekende archeologische waarden en aardwetenschappelijke gegevens.....	15
6. Verwachte archeologische waarden in het plangebied.....	19
7. Advies.....	21
Literatuur- en documentatielijst.....	23
Afbeeldingen.....	24

1. Administratieve gegevens van de drie plangebieden

Onderzoeksmeldingnummer:	Botterstraat	33160
	Raadhuisstraat	33162
	Keucheniusstraat	33163
Datum:	10 maart 2009	
Opdrachtgever:	Gemeente Huizen	
	Postbus 5	
	1270 AA Huizen	
Contactpersoon:	Dhr. M. Beuving	
	T: 035 - 5281911	
	F: 035 - 5281415	
Uitvoerder onderzoek:	Stichting Cultureel Erfgoed Noord-Holland	
Bevoegde overheid:	Gemeente Huizen	
Locatie: gemeente:	Huizen	
plaats:	Huizen	
toponiem:	Raadhuisplein, Botterstraat en Keucheniusstraat	
NAP:	5 tot 6 m boven NAP	

Kaartblad Topografische Kaart van Nederland: 26C

Coördinaten hoekpunten plangebieden:

Botterstraat	NW: 144.552 / 479.461
	NO: 144.606 / 479.463
	ZO: 144.600 / 479.436
	ZW: 144.553 / 479.433

Raadhuisstraat	NW: 144.529 / 478.930
	NO: 144.566 / 478.960
	ZO: 144.606 / 478.867
	ZW: 144.543 / 478.855

Keucheniusstraat	NW: 144.473 / 478.835
	NO: 144.549 / 478.840
	ZO: 144.642 / 478.744
	ZW: 144.516 / 478.699

2. Inleiding

De gemeente Huizen heeft op 19 januari 2009 aan de Stichting Cultureel Erfgoed Noord-Holland opdracht verstrekt tot het uitvoeren van een archeologisch bureauonderzoek aangaande drie plangebieden in de historische kern van Huizen. Van het onderzoek is per plangebied een apart rapport gemaakt. Dit rapport betreft de locatie Keucheniusstraat, de titel en het advies zijn gebiedsspecifiek.

De gemeente Huizen treedt tevens op als bevoegde overheid.

Het doel van het bureauonderzoek is, om voorafgaand aan de geplande werkzaamheden in voldoende mate rekening te kunnen houden met de archeologische aspecten van deze drie locaties.

Voor dit bureauonderzoek zijn diverse bronnen gebruikt om een beeld te verkrijgen van het verleden van de plangebieden. Voor een belangrijk deel zijn gegevens verzameld uit het Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS). Dit digitale archief wordt door de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM) onderhouden. Hierin zijn onder meer archeologische waarnemingen en terreinen opgenomen. Een waarneming bestaat uit één of meer artefacten; dit kunnen zowel mobiele vondsten als grondsporen zijn. De in ARCHIS te raadplegen Archeologische Monumentenkaart (AMK) bevat een overzicht van behoudswaardige archeologische terreinen waarvan een deel van rijkswege beschermd is. De terreinen van de AMK zijn door de provincie overgenomen en op de Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW-kaart) van Noord-Holland geplaatst. Verder bevat ARCHIS een overzicht van lopend en uitgevoerd onderzoek. Resultaten van dit onderzoek bieden vaak belangrijke aanknopingspunten voor een archeologische verwachting binnen het plangebied. Daarnaast zijn verscheidene oude kaarten, de geomorfologische kaart en bodemkaarten bestudeerd.

Cultureel Erfgoed Noord-Holland heeft een beleidsnota met kaart voor de gemeente gemaakt.

Als onderzoeksgebied is gekozen voor de historische kern waarbinnen de plangebieden liggen (afb. 2).

Het onderzoek is uitgevoerd door C.L. Nyst van de Stichting Cultureel Erfgoed Noord-Holland.

3. De huidige situatie en voorgenomen ontwikkelingen in de plangebieden

Hieronder wordt per plangebied beschreven wat de huidige situatie is en wat de toekomstige ontwikkeling inhoud. Waar de exacte ontwikkeling nog niet bekend is, wordt een globale beschrijving gegeven. De afbeeldingnummers verwijzen naar de kaartjes achterin dit rapport.

Huidige situatie

- *Botterstaat 46, 48 en 50 (afb. 3a)*

Bedrijfsgebouwen (zonder kelder) en loods en waarvan de loods aan de Botterstraat 50 gedeeltelijke onderkelderd is tot een diepte van 2 m onder maaiveld.

- *Raadhuisstraat, Havenstraat, Voorbaan, Kerkstraat (afb. 3b)*

Het gebied is ongeveer 0,5 hectare groot. De bestaande situatie laat een stuk braakliggend land zien op de hoek van de Havenstraat en de Raadhuisstraat. Hier stond eerder een winkelpand dat is afgebrand en vervolgens gesloopt.

De bestaande panden bestaan uit twee lagen en een kap. Het pand aan de Raadhuisstraat 20-24 is geheel onderkelderd.

- *Keucheniusstraat (afb. 3c)*

Op moment van schrijven is aan de westkant, waar de parkeerkelders gepland zijn, braakliggend terrein. Hier was eerder een kaaspakhuis met kelders, dit is echter al gesloopt en ontmanteld (groene lijn op afb. 3c). Alle bebouwing die zich binnen het plangebied bevindt zal verdwijnen ten behoeve van de geplande ontwikkelingen. Binnen de grenzen en in de zuidoosthoek van de planlocatie is nu een tuincentrum gevestigd. Buiten en ten oosten van het plangebied ligt nu een parkeergarage met twee entrees, aangegeven met de letter P op afb. 3c.

Geplande ontwikkelingen

- *Botterstaat 46, 48 en 50 (afb. 3a)*

In het plangebied, dat een oppervlakte heeft van 1700 m², staat op adres Botterstraat 46-48 een bedrijfsgebouw met een loods. Ook op Botterstraat 50 staat een loods. Deze gebouwen worden gesloopt ten behoeve van de bouw van vijf woningen, te weten één vrijstaande en twee dubbele woningen. De woningen worden mogelijk voorzien van een kelder.

- *Raadhuisstraat (afb. 3b)*

In dit gebied gaat het niet om een concreet plan maar om de herziening van het bestemmingsplan. De zuidelijke helft wordt mogelijk herontwikkeld.

Het bestemmingsplan maakt het mogelijk dat in het zuidelijke gedeelte van het plangebied een parkeerkelder gemaakt wordt.

- *Keucheniusstraat* (afb. 3c)

Alle bebouwing wordt gesloopt ten behoeve van de uitbreiding van het winkelcentrum en een parkeerkelder die bijna.

In het plangebied is de uitbreiding van een winkelcentrum gepland. Het plangebied is ongeveer 1 hectare groot. De nieuwe ontwikkeling zal waarschijnlijk bestaan uit winkels met parkeerkelder die bijna het gehele plangebied beslaat. Ook komt er wellicht een parkeerdek boven de winkels aan de westkant van de Keucheniusstraat. Aan de oostkant van de Keucheniusstraat en aan de Tuinstraat wordt gedacht aan het realiseren van winkels met bovenwoningen.

4. Historisch gebruik en landschappelijke ontwikkeling in het onderzoeksgebied

4.1 Inleiding

De bewonings- en gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied hangen nauw samen met de geologische ontwikkeling van de Gelderse Vallei. De opbouw en de vorming van de bodem in dit gebied is uitgebreid bestudeerd en beschreven, evenals de bewoningsgeschiedenis.

4.2 Ontstaansgeschiedenis van de ondergrond¹

De historische kern waar de plangebieden deel van uitmaken ligt op de stuwwal van Laren-Huizen. Dit landschap is ontstaan gedurende het Pleistoceen. Het Pleistoceen omvat een aantal ijstijden en warme perioden.² Gedurende de voorlaatste ijstijd (200.000 tot 130.000 jaar geleden) bereikte het landijs ons land en overdekte en stuwde een deel van de sedimenten die voorheen waren afgezet door de rivieren in dit gebied. Het landijs kon zich in een relatief korte periode over de noordelijke helft van Nederland verspreiden. Het gletsjerfront bestond uit een aantal ijstongen. Tijdens de verplaatsing van de ijstongen werden diepe glaciale bekkens, onder andere de Gelderse Vallei, uitgesleten. Voor en vooral tussen de ijstongen werd het bestaande sediment opgestuwd, ten gevolge waarvan de bekkens worden geflankeerd door stuwwallen zoals de Utrechtse Heuvelrug en de Veluwe.³ Daarnaast werd materiaal door de over het land schurende gletsjers vanuit het noorden meegenomen. Het landijs heeft in geheel Noord-Nederland keileem (Formatie van Drenthe) afgezet. Keileem bestaat uit kalkloze, zandige zavel met veel grind en keien, onder andere graniet uit het Scandinavische gebied. Tijdens een warme periode, het Eemien, steeg de zeespiegel door het afsmelten van het landijs. De zee drong de Gelderse Vallei binnen en zette voornamelijk zand en klei af (Eemformatie).

Tijdens de laatste ijstijd, het Weichselien (90.000 tot 10.000 jaar geleden), werd het opnieuw zeer koud. Door de vorming van landijs daalde de zeespiegel. Het landijs bereikte Nederland deze keer niet. Tijdens de interstadialen (een korte warmere periode tijdens een ijstijd) konden dennen en berkenbossen zich vestigen op hoger gelegen delen van het landschap. In de koudere perioden van de ijstijden ontstond een toendra-landschap waarin de wind vrij spel had. Vanwege het koude, droge klimaat was er weinig vegetatie. De droog liggende zanden van de stuwwallen en het Noordzeebekken zijn toen door de overheersende westenwinden verstoven. Het zand werd in sterke mate gesorteerd. De grofste bestanddelen werden nauwelijks verplaatst, terwijl de fijnste bestanddelen over grote afstanden konden

¹ Alders 2005.

² Alders 2005.

³ Berendsen 1997.

worden vervoerd. Tijdens deze laatste ijstijd zijn daardoor dekzanden en duinruggen ontstaan.

4.3 Bewoningsgeschiedenis

De oudste bewijzen voor bewoning van het Gooi dateren uit het Midden Paleolithicum (400.000 tot 100.000 jaar geleden). Het betreft voornamelijk (resten van) vuurstenen vuistbijlen. De mensen die deze werktuigen vervaardigden woonden hier in de perioden dat het klimaat gunstig was, dat wil zeggen tijdens de interglacialen (perioden tussen de ijstijden).

Na de laatste IJstijd waren de mensen al weer snel terug in onze streken. Vondsten uit het Mesolithicum wijzen op activiteiten als jagen en verzamelen.

Na de introductie van de landbouw in het Neolithicum vervaardigden de bewoners producten die met nieuwe technieken waren vervaardigd. Stenen bijlen en messen werden niet meer via afslagtechnieken van een scherpe rand voorzien maar door de randen te slijpen. Ook vervaardigde men nu aardewerk dat als kookpotten of als urnen diende. Klokbekers getuigen hiervan. In de periode hierna, de Bronstijd, werd de techniek van het bronsgieten geïntroduceerd. De bewoners uit deze periode vervaardigden een grof soort aardewerk van de zogenaamde Hilversumcultuur. De doden van de mensen van deze cultuur werden gecremeerd en in urnen in grafheuvels bijgezet. In de IJzertijd werden de doden begraven in urnenvelden die vermoedelijk niet met heuvels waren overdekt.

In de Romeinse tijd lag het Gooi net buiten het Romeinse rijk maar wel binnen de invloedssfeer in het zogenaamde Germania Libera.

In de Middeleeuwen werd het Gooi gekerstend. Huizen was in aanvang een esdorp (zie hieronder) met brink. De min of meer driehoekige brink diende als plek waar het vee kon worden samengedreven. Alle wegen naar de middeleeuwse nederzetting eindigden oorspronkelijk hier. In het dorp waren steeds één of meer boerenerven (met eventuele boomgaarden, moestuinen, weilanden of akkertjes) omgeven door hagen en ingesloten door paden en wegen. De vrijstaande langwerpige boerderijen van het Gooise type zijn meestal 8 tot 13 m breed en 10 tot 35 m lang, oost-west georiënteerd met het woongedeelte naar het westen.

De engen

Om de akkers jaar in jaar uit te kunnen gebruiken hadden de arme dekzandgronden van het Gooi veel bemesting nodig. Hiertoe werden jaarlijks heideplaggen op het land van de woeste gronden afgestoken en dienden de plaggen als vloer in de schapenstallen. Nadat deze plaggen bijna een jaar lang door het vee met hun mest waren verrijkt werden de inmiddels met mest doordrenkte plaggen op de akkers opgebracht. Schapen werden onder andere gehouden voor hun mest. Deze methode van bemesting is in de Late Middeleeuwen, niet voor de 14^e eeuw, in zwang gekomen. De mestlagen bedekken de oorspronkelijke akkers met een vruchtbare laag die soms wel een meter dik is.

Hierdoor ontstonden in de loop der eeuwen engen die bestaan uit een dikke humeuze laag die archeologische resten bevat die van elders afkomstig kunnen zijn. Anderzijds werd het oorspronkelijke oppervlak met alle daarin aanwezige archeologische grondsporen en artefacten (vondsten) goed beschermd tegen later menselijk handelen. De historische kern

en het gebied ten westen daarvan is de eng, wat goed te zien is op de Grote Historische Provincie Atlas 1849-1859.

Periode	Datering
Nieuwe Tijd	1500 – heden
Late Middeleeuwen	1050 – 1500 na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450 – 1050 na Chr.
Romeinse Tijd	12 voor Chr. – 450 na Chr.
IJzertijd	800 – 12 voor Chr.
Bronstijd	2000 – 800 voor Chr.
Neolithicum	5300 – 2000 voor Chr.
Mesolithicum	8800 – 4900 voor Chr.
Paleolithicum	300000 – 8800 voor Chr.

Tabel 1 Archeologische tijdschaal

4.4 Historische gegevens over het plangebied

Van het Gooi als geheel is bekend dat er permanente bewoning aanwezig was vanaf het Neolithicum (Jonge Steentijd) tot in de huidige tijd.

Het bureauonderzoeksgebied is de historische kern van Huizen. Deze historische kern ligt op de ooststrand van de Gooise Heuvelrug, ten oosten ervan liggen weilanden (meenten) in de veen/kleigebieden van de Eemdelta. Ten westen en zuiden van het dorp lagen, zoals hierboven te lezen is, de akkerlanden. Geheel aan de oostzijde lag de Koedijk, een wal van plaggen en zand die het loslopende vee op de Meent uit het dorp moest weren.

Men veronderstelt dat Huizen in de 8^e of 9^e eeuw is ontstaan op de hier aanwezige stuwwal uit de ijstijden. De eerste feitelijke vermelding van Huizen dateert uit 1382. In 1409 was het groot genoeg om zich af te splitsen van Naarden.

De oudste kaart die voor dit bureauonderzoek geraadpleegd is, is het kadastrale minuutplan uit 1824. Daarop is te zien dat de drie plangebieden in die tijd bebouwd waren. Dat is ook het geval op oude kaarten uit de 19^e en 20^e eeuw die bekeken zijn, zoals de atlas uit 1849-1859, de Bonnekaart uit 1900 en de Topografische dubbelatlas Noord-Holland van 1957/2007. Op afb. 3 is de bebouwing uit 1824 in rood aangegeven.

4.5 Verwachte verstoringen

Voor de drie plangebieden geldt dat het ontstaan van de historische kern de resten uit de Prehistorie grotendeels verstoord zal hebben.

De enk die onder de historische kern en op de stuwwal ligt heeft deze resten mogelijk juist afgedekt en daardoor zijn deze waarschijnlijk goed geconserveerd.

Wat de verstoringen betreft per plangebied:

Botterstaat 46, 48 en 50

Op de kaart uit 1824 blijkt dat in het plangebied één gebouw stond aan de noordkant van het terrein. Over de aard van het gebouw en dus de verstoring die de bouw ervan heeft betekend voor eventueel aanwezige archeologische resten is niets bekend.

De huidige bebouwing (grijs op de afbeelding) heeft mogelijk geen ernstige verstoring veroorzaakt, alleen het gebouw Botterstraat 50 is gedeeltelijke onderkelderd tot 2 m onder maaiveld.

Raadhuisstraat

Ook het plangebied aan de Raadhuisstraat was bebouwd in 1824, de gevolgen die de bebouwing voor archeologische resten heeft gehad is niet bekend.

Een deel van het terrein ligt braak, aldaar is een pand na een brand gesloopt, mogelijk liggen de funderingen nog onder het maaiveld.

Dit plangebied ligt direct ten oosten van het kerkterrein van de Oude Kerk van Huizen aan. Het kerkterrein heeft het toponiem Kerkstraat 1 (Huizerend). Op grond van historische bronnen is de datering in de 10^e eeuw vastgesteld. Verwacht wordt dat in de ondergrond resten van begravingen, maar mogelijk ook (houten) voorgangers van vroegere kerkgebouwen aanwezig zijn. Mogelijk liggen in het plangebied Raadhuisstraat resten die te maken hebben met het kerkterrein.

Keucheniusstraat

Plangebied Keucheniusstraat grenst aan de noordkant aan het hierboven genoemde kerkterrein. Ook hier zouden resten in de bodem kunnen liggen die te maken hebben met het kerkterrein.

In dit plangebied is een groot kaaspakhuis met kelders gesloopt, dit betekent een aanzienlijke verstoring van archeologische resten (groen omlijnd op afb 3c).

Het terrein is in ieder geval vanaf 1824 intensief bebouwd.

5. De bekende archeologische waarden en aardwetenschappelijke gegevens

5.1 Archeologische waarnemingen in het onderzoeksgebied

De drie plangebieden liggen binnen de historische kern van Huizen dat van hoge archeologische waarde is. Op de CHW-kaart (Cultuurhistorische Waarden Kaart, code GVS224A) en op de AMK (Archeologische Monumenten Kaart, monumentnummer 13745) staat de kern aangegeven. In de kern kunnen in principe overal archeologische resten uit de Middeleeuwen en later te verwachten zijn. Op de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden heeft de omgeving van het plangebied (de kern is vanwege de bebouwing niet gekarteerd) een middelhoge verwachting, omdat het op de stuwwal ligt (zie hieronder en afb. 4).

Als begrenzing van het onderzoeksgebied voor het onderhavige bureauonderzoek is de omtrek van deze historische kern genomen. Binnen het gebied van de historische kern van Huizen is nog geen archeologisch opgravend onderzoek gedaan, noch zijn er sporen en vondsten als 'waarnemingen' in ARCHIS gemeld (afb. 2).

Wel is een archeologisch inventariserend vooronderzoek (IVO) verricht door het ARC (Buitenhuis 2005) aan de Oranjeweeshuisstraat (zie de ster op afb. 2), bestaande uit twee grondboringen in combinatie met een archeologisch bureauonderzoek. Het betreft een terrein dat grenst aan de locatie Raadhuisstraat

Uit het onderzoek door het ARC komt naar voren dat op de stuwwal waarop Huizen ontstond, reeds in de Bronstijd bewoning aanwezig was. Dit blijkt uit de aanwezigheid (buiten de historische kern) van bronstijdgrafheuvels en nederzettingsresten uit de Midden Bronstijd (Hilversumcultuur: 1575-1100 v.Chr.).

De twee door het ARC verrichte grondboringen zijn gezet op het binnenterrein van bestaande bebouwing uit de eerste helft van de 20e eeuw. Er bleek een 150 tot 180 cm dikke stortlaag op het terrein aanwezig te zijn uit de tijd van vóór of tijdens het oprichten van het bestaande gebouw. In één boring werd tussen 140 en 150 cm beneden het maaiveld zachte baksteen aangetroffen, vermoedelijk uit de Middeleeuwen of Nieuwe Tijd. Daaronder bevindt zich het natuurlijke zand van de stuwwal.

5.2 De historische kern

De historische dorpskern van Huizen (op de Archeologische Monumentenkaart heeft de kern nummer 13745) dateert uit de Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd. De begrenzingen ervan is bepaald op grond van de historische kaart⁴ en wordt op de CultuurHistorische Waardenkaart

⁴ Grote Historische Provincie Atlas 1:25000, Noord-Holland 1849-1859

van de provincie Noord-Holland (CHW) aangeduid als terrein van hoge archeologische waarde. De archeologische waarde van historische kernen bestaat uit de reeds aangetroffen of te verwachten aanwezigheid, boven of onder de grond, van bouwhistorische resten en archeologische sporen en voorwerpen. Samen bevatten zij een veelheid aan historische informatie over ouderdom en ruimtelijke ontwikkeling van de kern.

Archeologisch gezien is de geschiedenis van de dorpskernen echter nog nauwelijks geschreven. De te verwachten archeologische waarden die zich in de historische kernen bevinden zijn daarom van groot belang. Fundamenten van woonhuizen, boerderijen en bijzondere gebouwen kunnen meer informatie leveren over landbouw, handel, ambachtelijke werkzaamheden en materiële cultuur van de bewoners.

De te verwachten archeologische sporen bevinden zich vaak reeds binnen enkele decimeters onder de oppervlakte en bestaan concreet uit fundamenten van huizen, ophogingen, afvalkuilen, waterputten, beerputten, slootvullingen, gebruiksvoorwerpen en gereedschappen.

5.3 Cultuurhistorische waarden

Voor cultuurhistorische elementen in het onderzoeksgebied is de Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW) van Noord-Holland gebruikt. Daarop zijn de waardevolle historisch geografische, bouwkundige en archeologische waarden in kaart gebracht.

De archeologische waarden zijn ook opgenomen in ARCHIS, op de zogenaamde Archeologische Monumentenkaart.

Het onderzoeksgebied bevat slechts één cultuurhistorische waarde, de historische stadskern van Huizen. Deze is archeologisch gezien van hoge waarde. De archeologische waarde van historische kernen bestaat uit de reeds aangetroffen of te verwachten aanwezigheid, boven of onder de grond, van bouwhistorische resten en archeologische sporen en voorwerpen. Samen bevatten zij een veelheid aan historische informatie over ouderdom en ruimtelijke ontwikkeling van de kern.

5.3 Bodemkunde, geologie en geomorfologie

Zowel op de geologische als op de geomorfologische kaart van Nederland 1:50 000 is de historische kern niet gekarteerd. De gekarteerde omgeving van de kern maken duidelijk dat we te maken hebben met een hoge stuwwal (code 11B3). De bodem bestaat uit hoge zwarte enkeerdgronden met grof zand (code gzEZ30). De grondwatertrap is er VII (zie tabel 2).

Milieukundig booronderzoek

Alleen in het plangebied Botterstraat is milieukundig booronderzoek gedaan. Uit de boringen die tot 2 m onder maaiveld gezet zijn, blijkt de bodem uit middelgrof zand te bestaan en niet recent verstoord te zijn.⁵

Voor een plangebied aan de Valkenaarstraat is een archeologisch bureauonderzoek gedaan.⁶ Uit de boringen van het milieukundig onderzoek is geconcludeerd dat er een antropogene laag tot 1 m dikte aanwezig is. Eventueel aanwezige archeologische waarden zouden zich grotendeels in deze laag bevinden. Het werd niet waarschijnlijk geacht dat er veel dieper dan circa 1 m onder maaiveld nog archeologische waarden in de bodem aanwezig zouden zijn.

Tabel 2: Grondwatertrappenindeling van StiBoKA, GHG/GLG = gemiddeld hoogste/laagste grondwaterstand.

Grondwatertrap (GT)	I	II ¹	III ¹	IV	V ¹	VI	VII ²
GHG (in cm beneden maaiveld)	(<20)	(<40)	<40	>40	<40	40-80	>80
GLG (in cm beneden maaiveld)	<50	50-80	80-120	80-120	>120	>120	(>160)

⁵ Giezen 2006.

⁶ Alders 2005.

6. Verwachte archeologische waarden in het plangebied

Op basis van de in de voorgaande hoofdstukken verzamelde gegevens, kan ten aanzien van de archeologie in de drie plangebieden gesproken worden van een middelhoge tot hoge verwachting dat er zich resten uit het Paleolithicum (Oude Steentijd) en later kunnen bevinden.

- De stuwwallen in het Gooi zijn vanaf het Neolithicum permanent bewoond gebleven, waarbij met name de Bronstijd als een belangrijke periode wordt beschouwd. Op de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) heeft de stuwwal dan ook een middelhoge trefkans.
- In de Middeleeuwen is Huizen al in de 8^e/9^e eeuw ontstaan, waarna de plek van de historische dorpskern in toenemende mate bebouwd raakte, eerst alleen agrarisch, vanaf de 17^e eeuw ook met maritiem karakter (vanwege de visserij).
- In een plangebied aan de Valkenaarstraat is in 2005 archeologisch bureauonderzoek gedaan.⁷ Toen is geconcludeerd dat er een antropogene laag tot 1 m dikte aanwezig is. Archeologische resten in deze laag zullen grotendeels verstoord zijn.
- Kort samengevat bestaat er een meer of mindere grote kans op de aanwezigheid van de volgende waarden binnen de drie plangebieden:
 - Hoge verwachting: bewoningssporen uit de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd;
 - Middelhoge verwachting: vanwege de ligging op de rand van de stuwwal en op de eng kunnen ook prehistorische bewoningsresten worden aangetroffen. De verstoring van deze resten door recente bebouwing is niet precies bekend.

⁷ Alders 2005.

7. Advies Keucheniusstraat

Gezien de middelhoge tot hoge verwachting dat er bewoningsresten uit de Prehistorie, Middeleeuwen en Nieuwe Tijd in de bodem van het plangebied Keucheniusstraat liggen, wordt verkennend booronderzoek geadviseerd. Het doel van dat verkennende onderzoek is vast te stellen in welke mate het terrein al verstoord is en of er archeologische resten (vondsten of cultuurlagen) aanwezig zijn in de bodem. Het verkennend booronderzoek dat wij adviseren kan voordat gesloopt wordt, uitgevoerd worden.

De grootte van het plangebied is circa 1 hectare. Voor de aanleg van de parkeerkelder, worden graafwerkzaamheden tot een paar meter onder maaiveld verricht.

Ter plekke van het gesloopte kaaspakhuis is de bodem al verstoord door de kelders van het kaaspakhuis. Daar is booronderzoek niet nodig.

Ons advies is 8 boringen te zetten met een boor met een diameter van 15 cm.

Als tijdens dat onderzoek vindplaatsen worden aangetroffen raden wij aan –voor zover de bestaande bebouwing dat toelaat- het onderzoek te intensiveren door karterend booronderzoek uit te voeren. Voor dat karterend onderzoek dient volgens de SIKB-leidraad een boorgrid te worden gehanteerd van 20 x 25 m. Voor de waarneming van indicatoren wordt een zeef met een maaswijdte van 3 mm geadviseerd (in verband met de kans op vuursteenfragmenten).⁸ De diepte van de boringen dient 0,5 m dieper te zijn dan de maximale diepte van de geplande verstoring, maar hoeft niet dieper te zijn dan 3 m onder maaiveld, omdat daaronder geen archeologische resten meer verwacht worden.

In het rapport dat na het booronderzoek wordt geschreven, zal een advies worden opgesteld over de eventuele noodzaak van verder onderzoek. Het conceptrapport dient te worden voorgelegd aan de bevoegde overheid.

Het archeologisch onderzoek moet verricht worden door een daartoe bevoegd archeologisch bedrijf (zie www.sikb.nl).

⁸ Tol *et al.* 2006.

Literatuur- en documentatielijst

Digitale bronnen

- Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS)
- Cultuurhistorische Waardenkaart Noord-Holland: <http://chw.noord-holland.nl>;
- Google Maps: <http://maps.google.nl/maps>
- www.watwaswaar.nl Nautz, F.J., *Kadastrale minuutplan van Huizen, sectie C, 1824*

Atlassen

- N.N.: *Geomorfologische kaart van Nederland, 1:50.000, Blad 19 Alkmaar- Blad 20 Lelystad (gedeeltelijk) via archis2.archis.nl*
- N.N.: *Geologische kaart Nederland, via <http://avn.geog.uu.nl/13geologie/78/78.html>.*
- N.N. 1992: *Grote Historische Provincie Atlas Noord-Holland 1849-1859* (Wolters-Noordhoff).
- N.N., 2003: *Atlas van Historische Topografische Kaarten Noord-Holland. Bladen van de Chromo-topografische Kaart van het Koninkrijk der Nederlanden schaal 1:25.000, 1894 – 1923.*
- N.N., 2004: *Topografische Atlas Noord-Holland 1:25.000* (Wolters-Noordhoff).

Literatuur

- Berendsen, H.J.A. (1997), *Landschappelijk Nederland*.
- Buitenhuis, H., *Een archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van bureauonderzoek en grondboringen aan de Oranjeweeshuisstraat te Huizen, gemeente Huizen (N.-H.), [ARC-Rapporten 2005-39] Groningen, 20 april 2005.*
- Giezen, E. 2006: *Verkennd bodemonderzoek aan de Botterstraat 46-48 & Vletstraat 24-26 Huizen*. Milieutechniek ZVS Eemnes BV.
- Haartsen, A. en C. ten Oever-van Dijk, *De cultuurhistorie van Gooi en vechtstreek*, Haarlem, mei 2000. Vreugdenhil, V., *Historisch-geografische inventarisatie en waardering van het Gooi*. Een werkdocument t.b.v. de Cultuurhistorische Waardenkaart van Noord-Holland, Hoorn 1998.
- Klooster, B. 2009: *Beleidsnota Archeologie Gemeente Huizen*. Cultureel Erfgoed Noord-Holland, Haarlem.
- Tol, A.J., J.W.H.P. Verhagen, M. Verbruggen, 2006: *Leidraad inventariserend veldonderzoek, Deel: karterend booronderzoek*.
- Zeiler, F.D., 1994: *Onder de hei. Archeologische en historisch-geografische landschapselementen in het Gooi*.
- Alders, G.P., 2005: *Bureauonderzoek naar de archeologische waarde van de locatie Valkenaarstraat 71 & 73, gemeente Huizen*. Cultureel Erfgoed Noord-Holland.

Afbeeldingen

Afbeelding 1

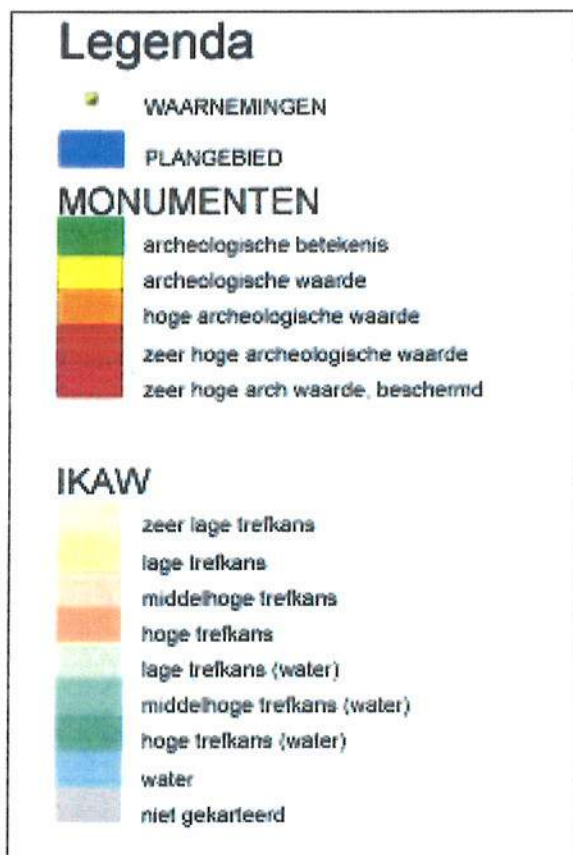
Ligging van het plangebied in Noord-Holland.

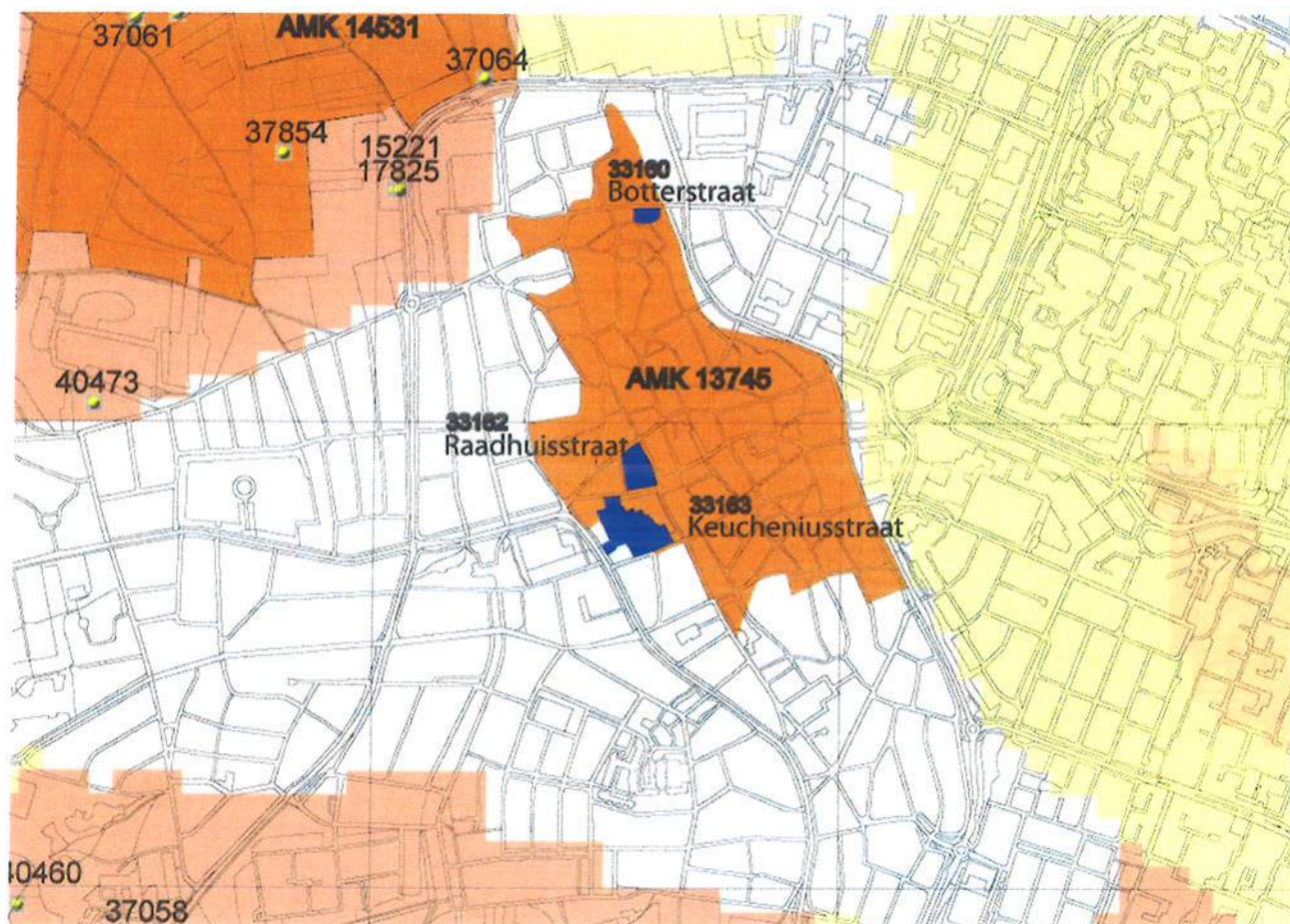

Afbeelding 2

Als onderzoeksgebied voor het bureauonderzoek is gekozen voor de historische kern (de oranje zone in het midden van de afbeelding). De afbeelding uit ARCHIS toont dat er zich geen waarnemingen in het onderzoeksgebied bevinden.

(Kaart: Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten)

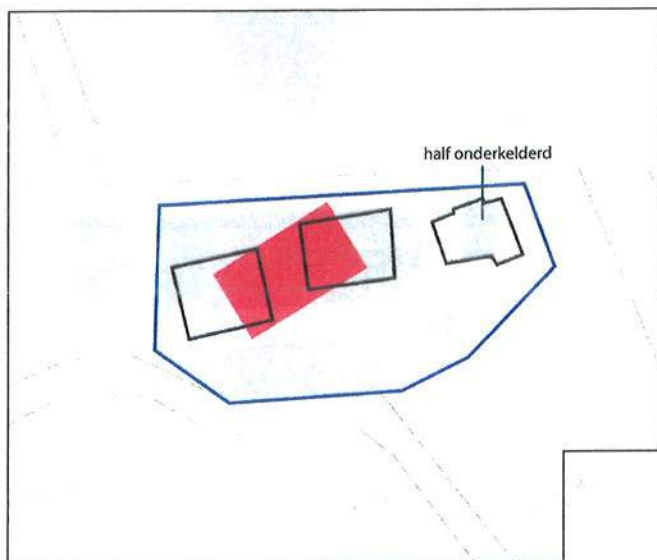
Afbeelding 3

De huidige topografie in lichtgrijze lijnen is over de situatie in 1824 (bebouwing en wegen zijn rood gemaakt) geprojecteerd.

Afb. 3a blauwe lijn: begrenzing van het plangebied
zwarte lijnen: geplande vijf woningen

Afb. 3b zwarte lijnen: mogelijk aan te leggen parkeerkelder met toegang via de noordkant

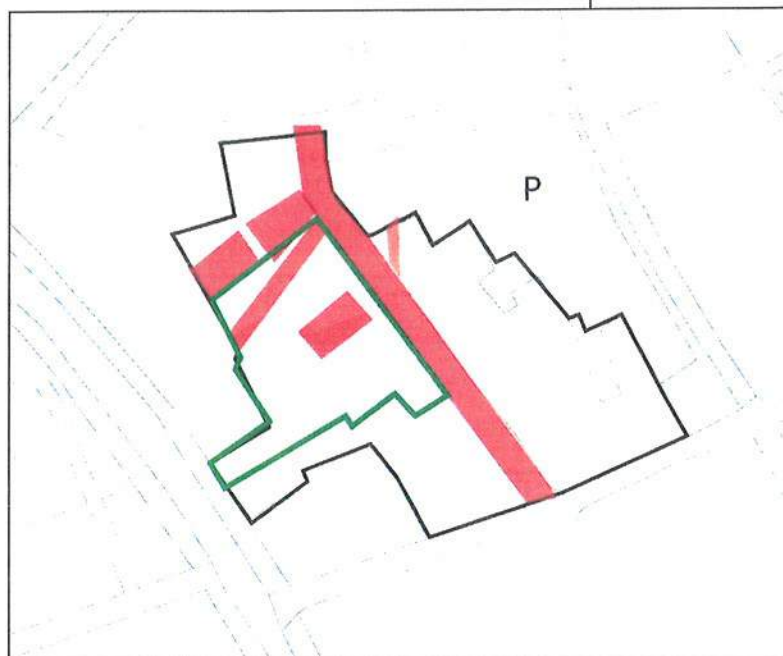
Afb. 3c zwarte lijnen: geplande parkeerkelder naast de bestaande kelder (letter P)
groene lijn: verstoring, namelijk het gesloopte onderkelderde kaaspakhuis

3a Botterstraat

3b Raadhuisstraat

3d Keucheniusstraat

Afbeelding 4

De archeologische onderzoeken in het noorden en westen van de historische kern van Huizen, inclusief de drie plangebieden van het onderhavige bureauonderzoek. Het groene terrein is archeologisch onderzocht in 200?? En maakt geen onderdeel van de drie plangebieden die ten grondslag liggen aan dit bureauonderzoek.

(Kaart: Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten)

Legenda

- PLANGEBIEDEN
- EERDER ONDERZOCHT TERREIN
- TOP10 ((c)TDN)
- MONUMENTEN**
 - archeologische betekenis
 - archeologische waarde
 - hoge archeologische waarde
 - zeer hoge archeologische waarde
 - zeer hoge arch waarde, beschermd
- PROVINCIES

0 100 m

N

Archis2

rijksdienst voor
archeologie,
cultuurlandschap
en monumenten

ONDER
NCSGM
LTUUR
N3J3M
SCHAP

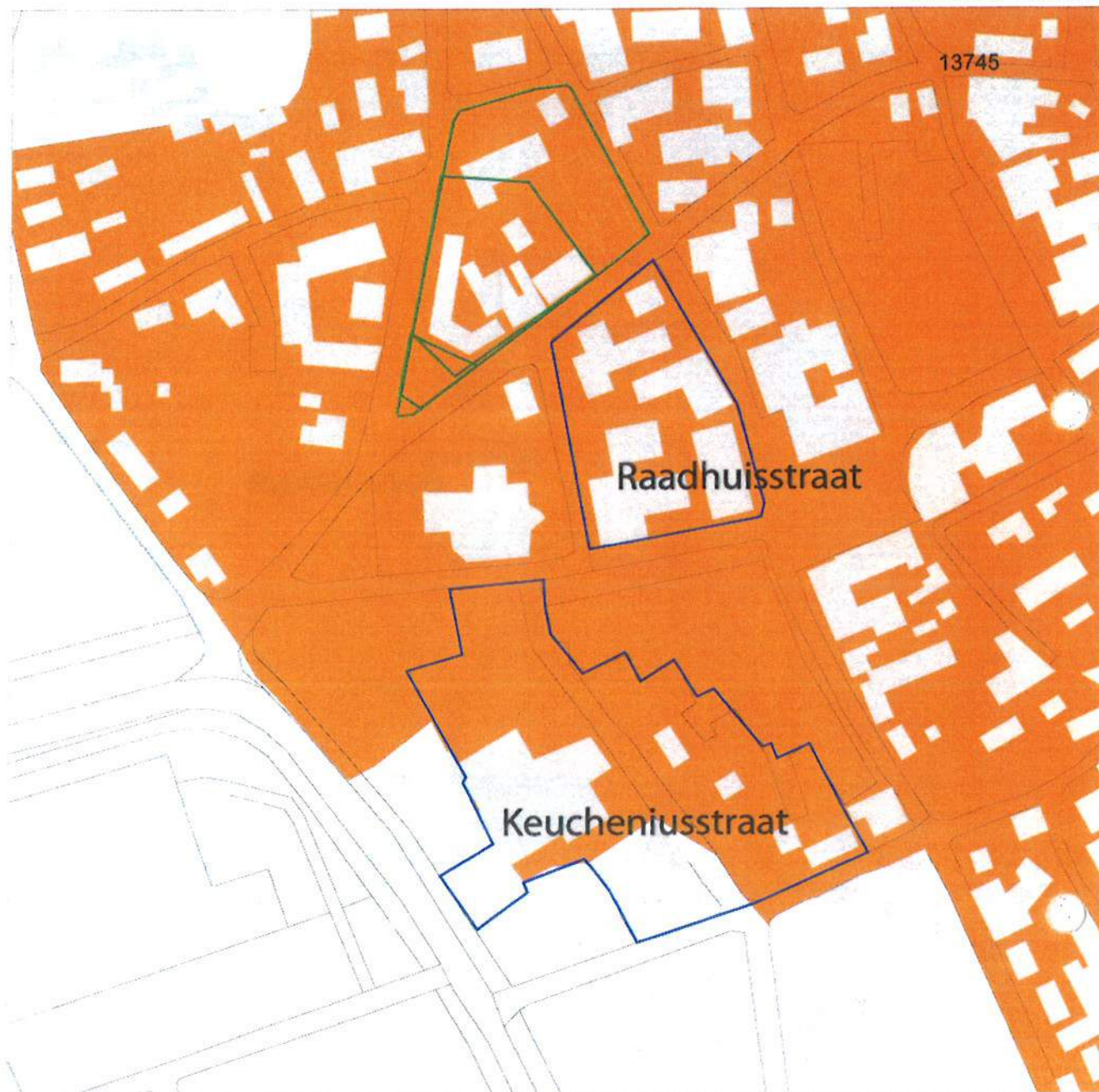
144789 / 479609

144394 / 479214

144729 / 479052

144334 / 478657

Afbeelding 5

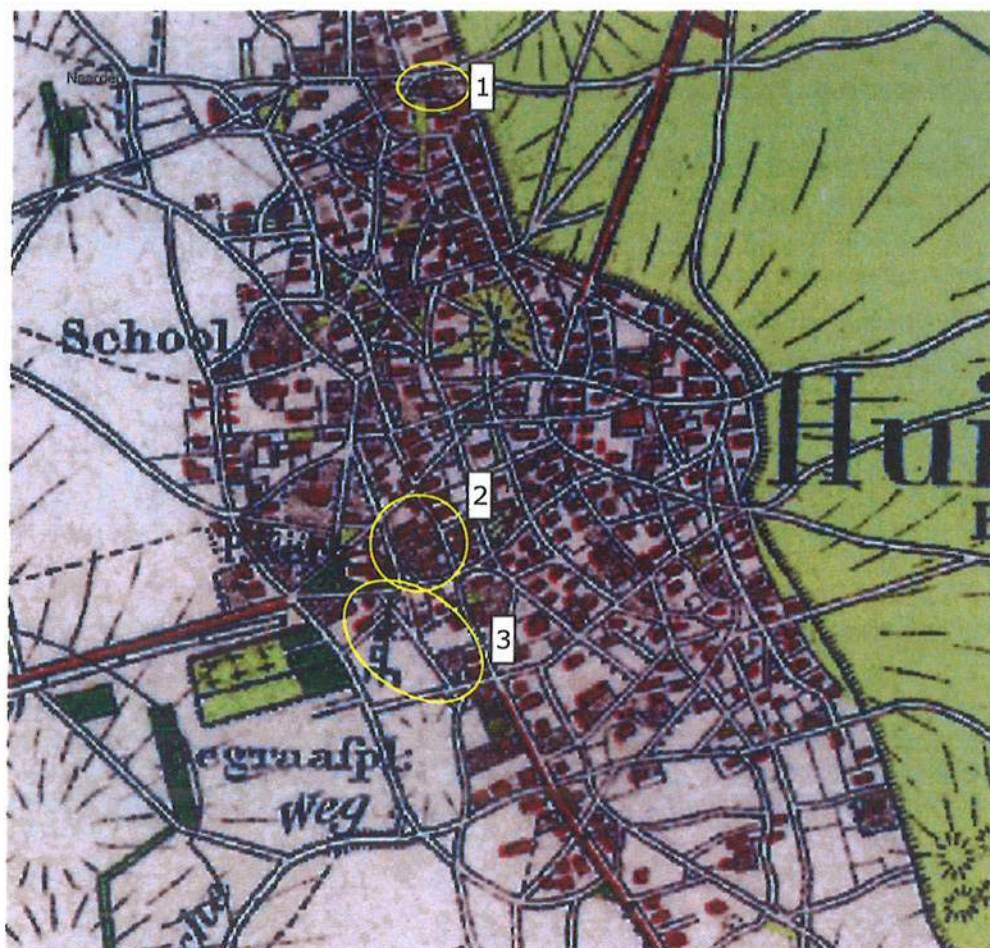
De plangebieden op oude kaarten van de historische kern, het minuutplan uit 1824 en de Bonnekaart uit 1900.

(Minuutplan: www.watwaswaar.nl)

(Bonnekaart: ARCHIS)

- 1 Plangebied Botterstraat
- 2 Plangebied Raadhuisstraat
- 3 Plangebied Keucheniusstraat

1900

1824

